

В цілому ж, враховуючи сучасні процеси щодо децентралізації влади й управління, ініціатором створення підприємства-інтегратора має виступати, насамперед, представник місцевого органу самоврядування, який має позитивне реноме у членів місцевої громади і протягом тривалого часу забезпечував збереження та розвиток соціальної інфраструктури території сільських громад.

Література

1. Roger L. Martin & Sally Osberg. Social Entrepreneurship: The Case for Definition. Stanford Social Innovation Review. Spring 2007.- 39.
2. David Aikman & Katherine Milligan. Leadership in Social Enterprise: How to Manage Yourself and the Team. May 2014. – 56.

Степан КУЛИК, Андрій САВА, Ольга ДОВГАНЬ
Тернопільська державна сільськогосподарська
дослідна станція ІКСГП НААН

ПОНЯТТЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Реформування аграрного сектору економіки України значною мірою вплинуло на розвиток сільськогосподарських підприємств ринкового спрямування із потужним виробничим, технічним та фінансовим потенціалом. Та найбільшого поширення набули різноманітні форми дрібнотоварного виробництва, що виробляють близько 60% валової продукції сільського господарства, особливо в Тернопільській області. Поряд із нерівною конкурентною боротьбою між цими двома категоріями спостерігається також різне їх ставлення до вирішення соціальних питань. В більшості випадків соціальна відповідальність суб'єктів господарювання або бізнесу – один із найслабших напрямів їх діяльності.

Загалом соціальну відповідальність аграрного бізнесу необхідно розглядати як процес вирішення соціально значущих проблем як у самому бізнесі, так і на муніципальному, регіональному, національному та глобальному рівнях. Соціально-відповідальними вважають підприємства, які мають добросовісну ділову практику, здійснюють розвиток персоналу, виділяють кошти на охорону здоров'я працівників і безпечні умови праці, використовують ресурсозберігаючих технології та інші заходи, що зменшують антропогенний вплив на довкілля, і т.д. Такий підхід до здійснення аграрного підприємництва забезпечує не тільки соціальну злагоду у суспільстві, але й підвищує імідж формувань, що, в кінцевому підсумку, позитивно відображається на їх прибутковості і можливостях подальшого використання соціально-відповідального інструментарію.

Дієвим інструментом реалізації соціальної відповідальності агробізнесу є багатофункціональний розвиток сільських територій, який відбувається шляхів залучення сільськогосподарських товаровиробників до розбудови соціальної

інфраструктури села. Окрім здійснення виробництва, тобто задоволення потреб споживачів високоякісною сільськогосподарською продукцією, агробізнес покликаний виділяти кошти на розвиток тих територій, де використовуються природні ресурси. Це відбувається шляхом укладання так званих угод соціальної відповідальності, за якими кошти направляються переважно на розвиток соціальної сфери: школи, дитячі садки, лікувальні установи, зони відпочинку тощо.

Соціальні проблеми сучасного суспільства, питання соціального добробуту, пов'язані із задоволенням соціальних потреб працівників та сільських жителів, є дискусійними, що зумовило існування різних підходів до їх теоретичного і практичного вирішення.

У першу чергу, це стосується самого визначення поняття «соціальної відповідальності», яке має у світовій економічній практиці понад півстолітню історію, а у вітчизняній – лише 10 років, та не має єдиного підходу до його тлумачення та характеристики.

Проаналізувавши літературні джерела, ми систематизували теоретичні підходи до визначення поняття «соціальна відповідальність» (табл. 1).

Таблиця 1

**Підходи зарубіжних і вітчизняних вчених
до визначення поняття «соціальна відповідальність»***

Автори	Характеристика поняття
Г. Боуен	Соціальна відповідальність бізнесмена полягає в реалізації тієї політики, прийнятті таких рішень або дотриманні такої лінії поведінки, які були б бажаними для цілей і цінностей суспільства.
М. Фрідман	Компанія, яка сплачує податки, встановлює бажаний рівень зарплати, забезпечує безпеку праці, захищає екологію – є соціально відповідальною та веде добросовісну ділову практику. Єдина відповідальність бізнесу – це зростання прибутку акціонерів. Бізнес допомагає суспільству уже тим, що виробляє товари, забезпечує його необхідними послугами і створює робочі місця.
А. Керолл	Соціальна відповідальність бізнесу – це відповідність економічним, правовим, етичним і дискреційним очікуванням, які пред'являються суспільством організації в даний період часу.
Ш. Валітов, В. Мальгін	Корпоративна соціальна відповідальність – це відповідальність компаній перед всіма людьми і організаціями, з якими вони мають справу в процесі діяльності, і перед суспільством в цілому. Вона охоплює реалізацію таких соціально значимих проектів як розвиток трудового потенціалу працівників, охорону їх здоров'я, створення безпечних умов праці, природоохоронну діяльність і ресурсозбереження, турботу про інтереси місцевих громад.
Ашер Меір	Корпоративна соціальна відповідальність – це розширена індивідуальна соціальна відповідальність власників підприємства.

О.Грішнова	Соціальна відповідальність бізнесу – це відповідальність компаній за суспільну корисність своєї діяльності перед усіма людьми та організаціями, з якими вона взаємодіє в процесі функціонування, та перед суспільством загалом. Соціальна відповідальність загалом – це концепція, що заохочує враховувати інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив своєї діяльності на інших людей, громадян та навколишнє середовище у всіх аспектах.
І. Булеев, Н. Брюхо- велька, О. Черних	Соціальна відповідальність бізнесу більш широке поняття, ніж корпоративна соціальна відповідальність, і охоплює всі організаційно-правові форми бізнесу: індивідуальні підприємці, господарські товариства: акціонерні товариства (відкритого і закритого типу), товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю; товариства (повні і командитні); кооперативи, державні підприємства.

* Складено автором з використанням джерел [1, с.36; 2, с. 171; 3; 4, с. 54].

Узагальнюючи всі тлумачення можна визначити, що соціальна відповідальність бізнесу – це його добровільний внесок в розвиток суспільства, у соціально-економічну та екологічну сфери, з якими безпосередньо пов'язаний з основною діяльністю підприємства і виходить за рамки визначеного законодавством мінімуму.

Таким чином, під соціальною відповідальністю слід розуміти свідоме відношення суб'єкта соціальної діяльності до вимог соціальної необхідності, громадянського обов'язку, соціальних завдань, норм і цінностей, розуміння наслідків здійснюваної діяльності для певних соціальних груп і осіб, для соціального прогресу суспільства.

Література

1. Булеев И.П. Социальная ответственность бизнеса: теория и практика: монографія / И.П. Булеев, Н.Е. Брюховецкая, Е.В. Черных / НАН Украины. Ин-т економіки пром-сти. – Донецк: ІЭП НАН України; ДонУЭП, 2008. – 137 с.
2. Валитов Ш.М. Взаимодействие власти и бизнеса: сущность, новые формы и тенденции, социальная ответственность / Ш.М. Валитов, В.А. Мальгин; Федеральное агентство по образованию, Казанский гос. финансово-экон. ин-т. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2009. – 207 с.
3. Меир А. Бизнесмены и общество: корпоративная филантропия / Ашер Меир // Материал сайта международной еврейской религиозной организации Эш а-Тора. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.evrey.com/sitep/ethics/arkhiv.php3?menu=267>.
4. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / [А.М. Колот, О.А. Грішнова та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. – К.: КНЕУ, 2012. – 501 с.